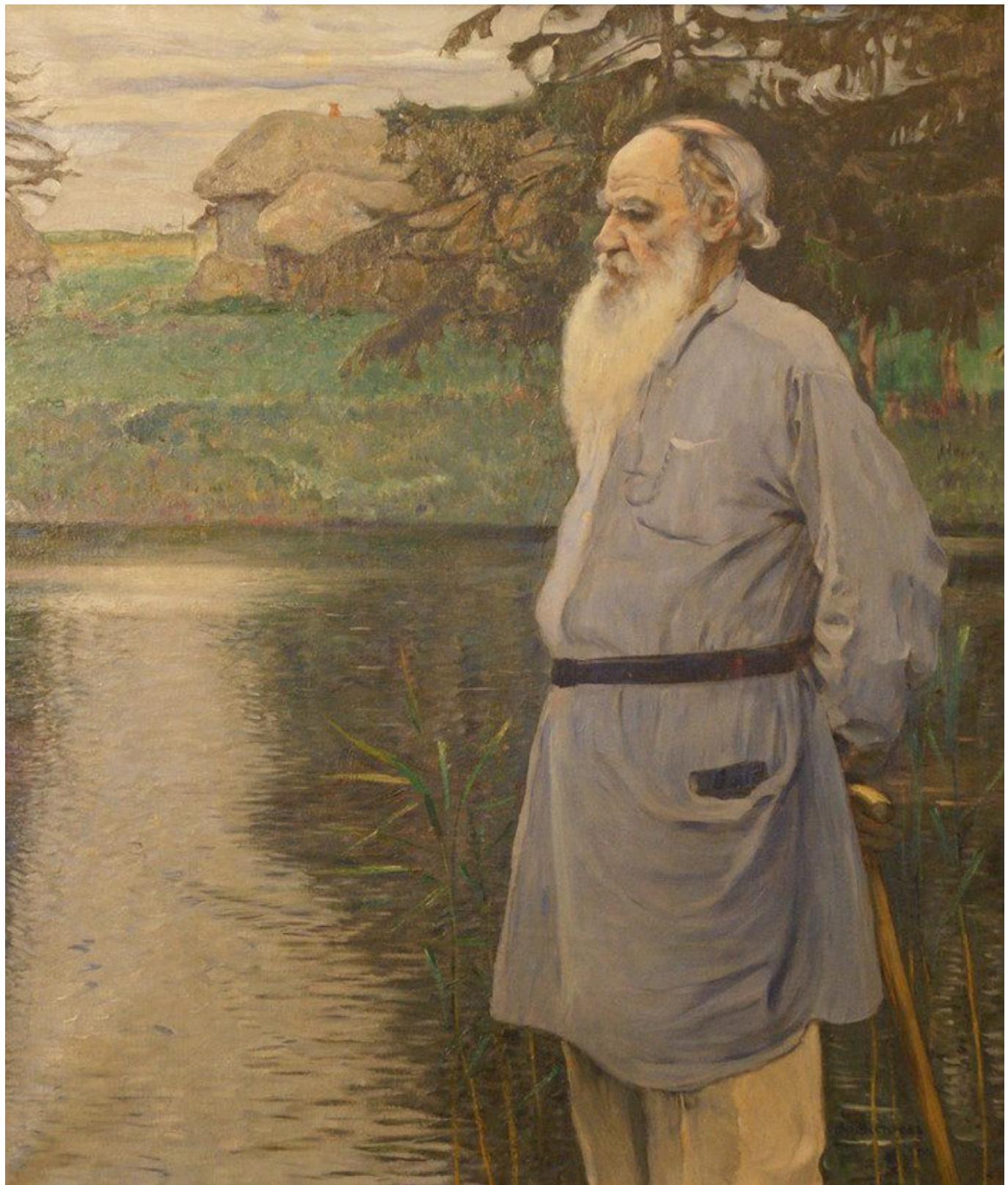

Hakykatyň yzynda: Lew Tolstoýyň ömri we pikirleri

Category: Edebi makalalar, Hekaýalar, Kitapcy, Powestler, Romanlar
написано kitapcy | 26 января, 2025

Hakykatyň yzynda: Lew Tolstoýyň ömri we pikirleri HAKYKATYŇ
YZYNTA: LEW TOLSTOÝYŇ ÖMRI we PIKIRLERI

Dünýä inen gününden bәri ykbalyň oýun meýdanynda tans edip gelýän Lew Nikolaýewiç Tolstoýyň ömri adam ruhunyň çuňluklaryndaky gözlegleriň we hakykatyň ugrundaky tutanýerliliğiň uçgunlaryny öz içine alýar. Bir asyr mundan öñ «Gynanyp bilyän bolsaň, içiňde janyň bardyr. Başgalaryň gynanjyny duýup bilyän bolsaň, onda sen adamsyň» diýip, adamlaryň kalbynda hemişelik tagt guran beýik ýazyjy, filosof,

akyldar Lew Nikolaýevič Tolstoý 1828-nji ýylyň tomsunyň soňky günlerinde Moskwanyň Tula şäherinde baý we medeniýetli maşgalanyň dördünji çagasy bolup dünýä inipdir.

Moskwanyň ümsüm köçelerinde, baý we medeniýetli maşgalanyň gujagynda kemala gelen Tolstoý eýyäm ömrüniň ilkinji ýyllarynda gynanjy-da, begenji-de, ýitgini-de, gazanmagy-da bilmäge ýetişipdir. Ejesiniň bimahal ölümü we kakasynyň yzyndan galdyran mirasy oña dünýewi baýluklar bilen birlikde içki ruhy boşlugu-da serpaý edipdir. Iki ýaşynda ejesi, şondan ýedi ýyl soňam kakasy aradan çykypdir. Onuň okuwyna ýakynlary göz-gulak bolupdir.

Kazan uniwersitetiniň Gündogary öwreniş fakultetiniň Arap-türk dili we edebiýaty bölümne giren Tolstoýyň mugallymy onuň adatdan daşary dil öwrenmek ukybyna haýran galypdir. Entek çagaka nemes, fransuz, yzyndanam iňlis, latyn, grek, tatar, ibrany, türk dillerini öwrenipdir. Hemişde gözlegde bolan Tolstoý uniwersitete öwrenişip gidibermändir we okuwyny taşlap gaýdypdir. Okuwyny az wagtlap hukuk fakultetinde dowam etdiripdir, ol ýerde-de saklanyp bilmän gaýdypdir. Soň özünde ýiti täsirleri galdyran Kawkaza gidipdir.

Yaşlyk ýyllarynda, okuw-bilim bilen geçen günlerinde Tolstoýyň ruhy ylym-bilime we täze açıslara teşne deňiz deýin soňsuzlyga sary ýol alypdir. Uniwersitetde okap ýörkä arap-türk edebiýaty bilen tanyssa-da, öñden dowam edip gelýän terbiýesi onuň erkin ruhuny agyzdyryklap saklapdyr. Soňra hukuk fakultetinde okanam bolsa, içindäki ot-ýalyn ony Kawkazyň čuň dereli daglyklaryna iteripdir. Ol ýerde uruşyň bir gyrasynda adamzadyň čuňlugyny we gynanjyny tanapdyr. Kawkaz halklarynyň hekaýatlary onuň galamynda ýaşapdyr, romanlarynda we hekaýalarynda janlanypdir. Agasynyň sözi bilen harby gulluga ýazylypdyr. Krym uruşynda ofiser bolup gulluk edipdir. Kawkaz halklaryny ýakyndan tanapdyr, olaryň yaşaýsy Tolstoýda ýiti täsirleri galdyrypdyr. Kawkaz halklarynyň durmuşyndan söz açýan «Hajymyrat», «Kazaklar» powestlerini, Krym uruşyndan başdan geçirilenlerini gürrüň beryän «Sewastopol hekaýalaryny» ýazypdir.

Goşunda kän wagt bolmandyr. Peterburga gaýdyp gelipdir. Ýewropa ýürtlaryna syýahat edipdir. Ýewropa intelligensiýasynyň görnükli wekilleri we ýazyjylary bilen tanşypdir. Soňra Russiya gaýdyp gelip, Moskwanyň tanymal lukmanlaryndan Bersiň gyzy Sofiya bilen durmuş gurupdyr. Mundan soň obadaky mülküne çekilip, ýonekeý durmuşda ýaşap

başlapdyr. Özüni edebi döredijilik işine bagışlapdyr. Dünýäniň iň meşhur epopeýalaryndan «Uruş we parahatçylygy» ýedi ýylyň dowamynnda şu ýerde ýazyp gutarypdyr. «Anna Kareninany» ýazmaga başlapdyr. Şol geçen wagtyň içinde üç çagasyny heniz bæbekkä, beýlekilerini baş we ýedi ýaşynda, agasyny we ýakynlaryny ýitirmegi Tolstoýyň ruhunda çuňňur yzlaryny goýupdyr. Ruhы näsazlyklary başdan geçirip, mahal-mahal öz jynna kast etmäge synanyşan gezekleri az bolmandyr.

Ýewropa intelligensiýasynyň wekilleri bilen duşusan günlerinde pikirleriň tansyndan ruhy gananam bolsa, Tolstoýyň hakyky ýoly dogduk ýurduna gaýdyp gelenden soñ, öz obasynda başlapdyr. Yönekeý durmuş, mal-gara, ekin-dikin işlerine höwrügen we edebiyata bagış edilen ömür onuň üçin hakyky baýlygy aňladypdyr. «Uruş we parahatçylyk», «Anna Karenina» ýaly klassyky eserlerini ýazanda esasy uruşy adamyň öz içindäki şübhedir derňemeler bilen alyp barypdyr. Tolstoý hemise gözlegde bolupdyr. Durmuşyň manysy näme? Nireden geldim? Nämä ynanýaryn? Nirä barýaryn? Ine, ol şu soraglaryň töwereginde ömrünü geçiripdir. Hristianlygy derňäpdir, buthanany derňäpdir. Isa pygamberiň hudaý däldigini, munuň hristianlygyň düýp taglymatyna ters gelýändigini aýdypdyr. Munuň üçin buthana ony aforoz edipdir (dinden çykan diýip yqlan edipdir). Şonuň üçin ýazyjynyň kandidatlygy görkezilenem bolsa, Nobel baýragy berilmändir. Ýazyjy muslimanlary Kawkazda ýakyndan tanapdyr we ömrüniň dürli döwürlerinde olar bilen gatnaşykda bolupdyr.

TOLSTOY

Önlü Rus Yazarın İslam
Peygamberi İle İlgili Kayıp Risalesi

Hz. MUHAMMED

GİZLENEN KİTAP

Tolstoý ömrüniň her bir pursatynda ruhy-magnawy çuňluklarda
ýüzüpdir. Butahananyň berk dogmatlaryna garşy çykypdyr,
hristianlyk we yslamyýet bilen ýüzleşipdir. Ruhunyň garaňky

labirintlerinde gezim edende, maşgalasy bilenem ýygy-ýygydan tersleşipdir. Baýlygyny, mal-garasyny garyp-gasarlara paýlajak bolmagy-da onuň adamzada we adalata bolan çuň söýgüsiniň alamatydyr.

Tolstoý «Hristian taglymatyny hemme zatdan ýokarda gören we kabul eden biri hökmünde, muny aýtmak geňem bolsa, yslamyýetiň şek-şübhesiz ajaýyplyga eýedigini görnüp duran hakykatdyr. Yslamyýet hristianlykdan alty ýüz ýyl soň adamzadyň problemalaryna jogap berip biljek kämillikde gelipdir» diýip ýazýar. Tolstoý öz obasynyň adyny goýup çykarýan «Ясная Поляна» žurnalynyň oktýabr aýyndaky sanynda Muhammet pygamberiň (s.a.w) hadyslarynyň toplanan kitapçasyny çap edipdir. Kitapça sözbaşy hem ýazypdir. Tolstoý ömrüniň soňky ýyllarynda maşgalasy bilen ymykly tersleşipdir. Ol eýelik edýän bar baýlygyny garyplara berjek bolupdir. Gizlinlik bilen ýanyna lukmanyny alyp obasyndan çykyp gaýdypdir. Gezime çykandan birnäçe gün geçenden soň Astropowa stansiýasynda segsen iki ýaşynda pnewmaniýa ýolugyp aradan çykypdir. Iň soňky ýolagçylygyna çykan wagtam Tolstoýyň ruhy gözlegde bolupdir. Ol ajal gaşyna gelen wagty-da hakykatyň yzyndan ylgapdir, adama berilen iň uly serpaý hökmünde ömrüň gymmatyna aň edip, adamzadyň mukaddes gymmatlyklaryny beýgeldipdir. Lew Nikolaýewiç Tolstoý ömrüniň her bir pursatynda adamzadyň umumy gözlegleriniň bir parçası bolupdir. Onuň galamy, ruhy, pikirleri wagtdan ozan miras galdyryp, adamzadyň hemmetaraplaýyn paýhas goruna goşant goşýar. Ol hakykatyň yzynda ýörän, adamyň kalbyndaky gizlin materikleri açan beýik kapitandyr. Edebi makalalar